

ІГНАТОВИЧ Олена Михайлівна,
*доктор психологічних наук,
старший науковий співробітник,
Інститут педагогічної освіти і
освіти дорослих імені
Івана Зязюна НАПН України (м. Київ)*

**РОЗВИТОК ТРАНСВЕРСАЛЬНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ У ПІДГОТОВЦІ
ЗДОБУВАЧІВ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ ЗА
СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 053 «ПСИХОЛОГІЯ» «ПСИХОЛОГІЯ ПРАЦІ ТА
ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ»**

Трансверсальні компетенції визначені Європейським центром розвитку професійної підготовки ще у 2008 році в Європейському Тезаурусі професійного навчання, у викладі якого вони розуміються як такі уміння й навички, що відповідають декільком спорідненим видам діяльності й професіям [3].

У доповіді ЮНЕСКО визначені такі трансверсальні компетенції як: критичне і інноваційне мислення: креативність, підприємництво, винахідливість, навички застосування знань, рефлексивне мислення, обґрунтоване прийняття рішень; інтерперсональні навички: презентаційні та комунікаційні навички, лідерство, організаційні навички, робота в команді, співпраця, ініціатива, комунікабельність, колегіальність; інтраперсональні навички: самодисципліна, ентузіазм, наполегливість, мотивація, співпереживання (емпатія), чесність, цілеспрямованість; глобальне громадянство: поінформованість, толерантність, відкритість, повага до різноманітності, міжкультурне розуміння, здатність залагоджувати конфлікти, громадянська / політична участь, повага до навколишнього середовища [1]. Аналізуючи ці уявлення про трансверсальні компетенції ми дійшли висновку, що в їх розуміння в переважно розгортається у площині здібностей та особистісних якостей. Враховуючи це, а також досвід вітчизняних учених, ми пропонуємо визначення трансверсальної компетентності як уміння, що є надзвичайно складним структурним

співвідношенням сенсорно-перцептивних, інтелектуальних, вольових та емоційних якостей особистості, що формуються та виявляються в свідомому та доцільному здійсненні нею системи відповідних дій (сенсорних, перцептивних, мнемічних, мисленневих, вольових та ін. дій), які забезпечують успішне досягнення мети в змінних умовах або різних видах спорідненої професійної діяльності [2].

На наш погляд, трансверсальні компетенції здобувачів наукового ступеня доктора філософії на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти у галузі 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 053 «Психологія» «Психологія праці та психологічний супровід освіти дорослих» стосуються загальних інструментів мислення особистості, її діяльності та є базовими інваріантними діями й операціями. Їх розвиток є надзвичайно важливим і це передбачає психолого-професіографічний аналіз видів наукової, викладацької й професійної психологічної діяльності з наступним визначенням у цих видах діяльності спільних груп операцій. У такому контексті трансверсальні компетенції здобувачів ступеня доктора філософії можна уявити як систему, яка функціонує на мисленневому, інструментальному, операційному рівнях та складається з базових дій науково-дослідницької, науково-педагогічної, діагностико-консультативної та корекційно-розвивальної роботи у професійній діяльності психолога. Ця система забезпечує реалізацію основних функцій наукової, викладацької, практичної професійної діяльності психологів та розгортання її етапів.

За результатами здійсненого психолого-професіографічного аналізу видів психологічної діяльності та визначення в цих видах діяльності спільних груп операцій ми отримали можливість виділити групу трансверсальних компетенцій, які формуються і розвиваються в процесі підготовки здобувачів ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 «психологія» «психологія праці та психологічний супровід освіти дорослих». До них відноситься такі, як: здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі психології праці та психологічного супроводу освіти дорослих, що передбачає глибоке

переосмислення наявних у сфері психології інновацій та створення нових знань й професійної практики; здатність до аналізу, синтезу, узагальнення; здатність до проведення самостійних досліджень на сучасному науковому рівні; здатність генерувати нові ідеї (креативність); здатність до діяльності в наукових та освітніх проектах; здатність до аналізу наявних та створення власних інноваційних науково-практичних розробок у сфері психологічного супроводу освіти дорослих та психології праці; здатність до практичного здійснення освітньої діяльності та психологічного супроводу освіти дорослих з використанням інноваційних методів, форм, прийомів роботи; здатність до наукового аналізу психології трудових процесів з метою створення інноваційних засобів оптимізації професійного розвитку дорослих; здатність критично оцінювати, аналізувати та узагальнювати нові складні наукові ідеї, використовувати методологічні принципи, категорій і понять наукової психології в обґрунтуванні психологічних досліджень; здатність до інновацій у викладацькій діяльності та у процесі психологічного супроводу освіти дорослих; здатність формулювати методологічну базу власного наукового дослідження, усвідомлювати його мету, новизну та практичне значення для розвитку напрямку психології праці, сфери освіти дорослих та інших галузей науки та суспільного життя; здатність до наукової, інноваційної та освітньої діяльності, а також впровадження її результатів на міжнародних наукових конференціях, семінарах де презентуються результати досліджень використовуючи іноземну мову; здатність використовувати сучасні інформаційні та комунікативні технології у професійному спілкуванні, обміні інформацією, зборі, аналізі, інтерпретації даних; здатність до саморозвитку та самоосвіти, свідомій побудові індивідуальної траєкторії навчання; здатність ініціювати наукові та освітні проекти, демонструвати автономність та лідерські якості.

Література:

1. Горбунова, Л. (2016). Ключові компетенції у транснаціональному освітньому просторі: визначення та імплементація. Філософія освіти=Philosophy of Education. № 2 (19). С. 97–117.
2. Ihnatovych, Olena & Polishchuk, Svitlana (2020) Psychological Predictors of Innovativeness of Teaching Staff. Scientific Journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series 12. Psychological Sciences: collected scientific articles / at scientific edition I. S. Bulakh. Kyiv : Publishing House of National Pedagogical Dragomanov University, Issue 11 (56). 132 p. DOI: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series12.2020.11\(56\).06](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series12.2020.11(56).06)
3. Cedefop (2008). European Training Thesaurus. Luxembourg: Publications Office. Available from Internet: http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/3049_en.pdf